

ČTYŘI OBRAZY BENÁTSKÉHO MALÍŘE TINTORETTA

ČTYŘI DNY SVATÉHO TÝDNE

ZELENÝ ČTVRTEK, obraz: Poslední večeře

Obraz na pracovním listu je možné si prohlédnout ve velkém formátu zde:

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/58/Jacopo_Tintoretto - Last Supper - WGA22614.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/58/Jacopo_Tintoretto_-_Last_Supper_-_WGA22614.jpg)

Je den, kdy si při liturgii připomínáme ustanovení Eucharistie. Tintoretto namaloval několik obrazů Poslední večeře – jedna z nich se nachází právě v chrámu sv. Pavla v Benátkách. Tento obraz byl namalován v roce 1575 pro školu Nejsvětější svátosti této farnosti.

Událost poslední večeře je tak důležitá, že se o ní zmiňují všichni čtyři evangelisté. Slova uvedená v Lukášově evangeliu také říká kněz při proměňování během každé mše svaté (Lk 22,15-20):

*Řekl jim: „„Toužebně jsem si přál jíst s vámi tohoto velikonočního beránka, dříve než budu trpět. Neboť vám říkám: Už ho nebudu jíst, dokud se nenaplní v Božím království.“ A vzal kalich, vzdal díky a řekl: „Vezměte ho a rozdělte mezi sebe. Neboť vám říkám: od této chvíle už nikdy nebudu pít z plodu révy, dokud nepřijde Boží království.“ **Potom vzal chléb, vzdal díky, lámal ho a dával jim se slovy: „To je mé tělo, které se za vás vydává. To konejte na mou památku!“ Stejně tak vzal i kalich, když bylo po večeři, a řekl: „Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá.“***

Dlouhý stůl postavený směrem šikmo doprava vytváří dojem otevřenosti a hloubky. Také podlaha je v pohybu a jaksi „ujíždí“ pod nohama učedníků, jako by byla nakloněná...

V hlavní části obrazu dominují dvě scény: v první Ježíš sděluje důležitost svého daru a nabízí ho ostatním. Dav tvořený apoštoly tento jeho dar přijímá. Ve druhé si můžeme všimnout samotného pohybu Ježíšových rukou, které směřují ke dvěma potřebným, kteří jsou nedaleko stolu a ke kterým se zároveň obracejí dva ze stolujících, aby jim podali část toho pokrmu, který přijali od Krista. Zada těchto dvou se otáčejí a vzdalují se od stolu proto, aby vykonali skutky lásky.

Celá scénérie je plná pohybu; všimnout si ještě můžeme dvou věcí:

1. Ježíš má rozpřážené ruce, které nám připomínají jeho darování života na kříži,
2. Skutky lásky jsou logickým pokračováním Eucharistie, její součástí.

Přijmout Eucharistii tedy znamená účastnit se Ježíšovy oběti na kříži a prožívat s ním a druhými lidmi společenství lásky.

Církev, která slaví, není nikdy uzavřenou skupinou, ale otevřenou komunitou, která nezapomíná na nikoho, ani nikoho nevylučuje.

V lásce není důležité jen to, co dáváme, ale také to, že se k druhému při tom obracíme, všímáme si ho – tak, jak to udělal ten muž v červeném na obraze Poslední večeře.

VELKÝ PÁTEK, obraz: Ukřižování

Obraz na pracovním listu je převzat z této webové stránky a zde je možné si ho také prohlédnout ve velkém formátu:

<https://scotland.op.org/tintoretto-crucifixion-at-san-cassiano/>

Den, kdy byl ukřižován Ježíš. Proto se tento den v kostelích neslaví mše svatá, ale tzv. liturgie velkého pátku. Ta zahrnuje několik zvláštních částí:

1. kněz si společně s asistencí na začátku lehnou na zem na znamení velké úcty před událostí, která se odehrála na Kalvárii.
2. Čte se celý pašijový příběh.
3. Postupně je odhalován Ježíš na kříži, kterému pak všichni mohou vzdát úctu.

Obraz Ukřižování namaloval Tintoretto v r. 1568 ve velikosti 3,42 x 3,71 m a dnes je umístěn v chrámu San Cassiano v Benátkách. Obraz je součástí triptychu, a to spolu s obrazy Sestup do podsvětí (1568) a Vzkříšení (1565); je umístěn na levé straně oltáře.

Nedaleko tohoto chrámu měl Tintoretto, vlastním jménem Jacopo Robusti, také svoji dílnu.

Na obraze si můžeme všimnout zvláštního postavení křížů. Zatímco na jiných obrazech jsou většinou umístěny k divákovi čelem, kdy uprostřed je kříž Kristův a po jeho pravici a levici kříže zločinců, tentokrát autor celou scénérii otáčí o 90 stupňů a my jako diváci se na tuto událost díváme ze strany, jako bychom tam sami byli a obcházeli tři kříže kolem dokola.

Na levé straně vidíme Marii, která se opírá o Jana, jako by u něj hledala útěchu. Scéna se odehrává zřejmě chvíli potom, co ji Ježíš poprosil, aby Jana přijala jako svého syna. Jan je však jediný učedník, který podle evangelia zůstal pod křížem, proto spolu s ním, jak říká tradice církve, přijala za své také všechny ostatní Ježíšovy učedníky a učednice. Maria se levou rukou dotýká svého lůna a potvrzuje tím své mateřství vztahující se k Janovi a v něm i ke každému z nás a k celé církvi. Jan pravou rukou Marii podpírá v její bolesti a druhou rukou ukazuje na Ježíšovu tuniku, která opět podle evangelisty Jana byla utkaná z jednoho kusu látky a v ikonografii symbolizuje neviditelnou jednotu Kristovy církve, zrozené z Kristovy krve, která prýští z jeho ran nad ní.

Ježíš na kříži je vzdálen od dalších lidí, vztyčených zbraní a vojáků. Rovina jeho kříže je úplně jinde než ostatních přihlížejících lidí, kteří jsou situováni do úrovně horizontu. Ježíš na kříži tak působí jako osamělý a opuštěný. Vnímáme ticho, beznaděj, ale i očekávání budoucí naděje. Zločinec na pravici se k Ježíši obrací s vyznáním svých hříchů. Uprostřed jsou dva dělníci, kteří vynášejí po žebříku ceduli s nápisem INRI. Žebřík má sedm příček, osmá příčka, která zde ještě není, symbolizuje osmý den na začátku dalšího týdne, kdy Ježíš vstane z mrtvých. Číslo 8 je v ikonografii vždy spojeno s tímto dnem, kdy byl Ježíšův hrob nalezen prázdný. Je to den nové éry, den vítězství nad smrtí, začátek nového života.

Celkový pohled na obraz nám říká: hlavní postavy kromě Ježíše – Maria a Jan – jsou středobodem, zárodkem budoucího křesťanského lidu. Temné nebe jako by se snášelo dolů a dopadalo na všechny. Vnímáme jakousi strašnou sílu, která se chystá vybuchnout. To je Otcova odpověď na to, co se zde odehrává... Slunce je přikryto a nastala tma po celé zemi – ta ale nebude trvat dlouho...

Obraz ukřižování stojí před námi jako velké divadlo, na kterém se každý chová svobodně. Marie se dívá na Ježíše, ten její pohled opětuje. Jan se dívá na Ježíšovu tuniku. Zločinec po pravici se dívá na Ježíše, ten druhý se od něj odvrací. Někteří lidé kolem se dívají na Ježíše, jiní ne.

Při pohledu na tento obraz se nám už možná nezdají tak zvláštní gesta, která se konají při velkopátečních obřadech, protože jen při pohledu na Ježíše ukřižovaného můžeme pochopit, jak moc nás má nebeský Otec rád, když nám dal svého jediného Syna. Tento Syn je neustále ochoten odpouštět naše hříchy, když k němu přicházíme s kajícím srdcem, tak jak to udělal lotr po pravici.

Modlitba sv. Františka

Ó nejvyšší a velebený Bože,
osvět' temnoty
mého srdce.

Dej mi upřímnou víru,
jistou naději,
dokonalou lásku
a hlubokou pokoru.

Dej mi Pane
rozum a schopnost rozlišování,
abych mohl konat tvou svatou vůli.

Amen.

BÍLÁ SOBOTA, obraz: Uložení do hrobu

Obraz na pracovním listu je možné si prohlédnout ve velkém formátu zde:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6f/Jacopo_Tintoretto_-_Entombment_-_WGA22650.jpg

Bílá sobota se zdá být prázdným a neužitečným dnem. Ježíš je mrtvý, uložili ho do hrobu. Na co ještě máme čekat?

V kostelích je jiná atmosféra než obvykle: oltář je bez pláten, pár lidí se modlí v lavicích. Modlitba a ticho. Svatostánek, kde se běžně uchovává Ježíš v Eucharistii, je dnes prázdný. Jestli nevíš, co je to svatostánek, díky našemu obrazu to teď můžeš lépe pochopit.

Tento oltářní obraz zznázorňuje uložení Ježíše do hrobu. Byl namalován pro komunitu benediktinů, kteří sídlili u sv. Jiří Většího v Benátkách v r. 1594.

Prostor se zde postupně otevírá směrem nahoru a je dynamicky rozdělen na dvě části, ve kterých vidíme dvě skupiny osob, které mají rozdílné postavení dané Ježíšovým tělem na jedné straně a na druhé postavou Marie. Maria je zde v pozici oproti Ježíšovi, což ukazuje na jejich mimořádnou blízkost. Maria má tak jako Ježíš rozpřážené ruce ve tvaru kříže. Barvy, které vidíme u Ježíše se také shodují s Mariiným oblečením: šedomodrá, bílá a červená, jejíž protějšek je krev, která vytéká z Ježíšových ran. Tak není obtížné pochopit, jak úzce byla Maria sjednocená ve všem a skrze všechno se svým synem, i v jeho bolesti a smrti.

Marii na obraze podepírá několik osob, okolo Ježíše se shromažďuje několik osob neznámých a několik známých: Josef z Arimatie nad Ježíšovou hlavou, Nikodém v pokleku s bílým vousem nalevo od Ježíše, ostatní jsou podobizny některých umělcových bohatých přátel.

Mk 15, 42-46

Mezitím už nastal večer. (...) Přišel vážený člen velerady Josef z Arimatie, který sám také očekával Boží království, a odvážně šel k Pilátovi a vyžádal si Ježíšovo tělo. Pilát se podivil, že by už zemřel. Dal si proto zavolat setníka a ptal se ho, zdali je už mrtev. Když mu to setník potvrdil, daroval Josefovi mrtvé tělo. Ten koupil lněné plátno, sňal tělo, zavinul ho do plátna a uložil do hrobky, která byla vytesaná ve skále, a před vchod do hrobky přivalil kámen.

Všechno se zastavilo. Zdá se, že všechno skončilo. A bylo by dobré ještě chvíli počkat. Určitě víš, co znamená slovo „počkat“: jako když mraky na obloze ohlašují déšť, ale nakonec nespadne ani jedna kapka. Nezávisí to ani na tobě, ani na mně. My jsme totiž jen svědkové toho, co se děje.

Jan, kterého vidíme v dolní části obrazu vedle Ježíše, byl také svědkem Ježíšovy smrti ale i toho, že všechno, co Ježíš řekl, se nakonec stalo. Možná právě proto on se na Ježíše na obraze nedívá ale svým pohledem nám ukazuje na místo (svatostánek), ve kterém je uchováván posvěcený chléb – Eucharistie. Tento svatostánek je umístěn dole, mezi obrazem a oltářem.

Tělo Kristovo se stane chlebem života pro všechny lidi.

NEDĚLE VELIKONOČNÍ, obraz: Vzkříšení

Obraz na pracovním listu je možné si prohlédnout ve velkém formátu zde:

https://it.wikipedia.org/wiki/Resurrezione_di_Cristo_%28Tintoretto_Scuola_Grande_di_San_Rocco%29#/media/File:Paintings_by_Tintoretto_in_Scuola_Grande_di_San_Rocco_-_The_Resurrection_of_Christ.jpg

Neděle, jak ji známe dnes, by neexistovala, kdyby nebylo vzkříšení. Proto i v mnoha jazycích najdeme poukaz právě na tuto událost. V Italštině se např. neděle řekne: DOMENICA – a znamená to DEN (vzkříšeného) PÁNA. Pro Hebreje to byl jen obyčejný den následující po sobotě, ale pro křesťany je od samého začátku srdcem celého týdne.

Liturgie toho dne začíná v noci. Tu noc se nespí, ale bdí. A uprostřed této noci, která symbolizuje hřích, se rozžehne nový oheň, kterým se pak zapálí velikonoční svíce – paškál, která je symbolem Ježíše vzkříšeného. Toto světlo pak postupně rozzáří celý prostor kostela skrze rozsvícené svíce všech věřících.

Světlo, které vítězí nad temnotou, jistě také zůstalo v srdci našeho tvůrce, malíře Tintoretta, který ho geniálně využil na svém obraze Vzkříšení z r. 1575, který vytvořil pro Velkou školu sv. Rocha v Benátkách.

Mt 28, 1-6

Po sobotě, na úsvitu prvního dne v týdnu, přišla Marie Magdalská a druhá Marie podívat se na hrob. Vtom nastalo velké zemětřesení, neboť anděl Páně sestoupil z nebe, přistoupil, odvalil kámen a posadil se na něj. Jeho zjev byl jako blesk a jeho roucho bílé jako sníh. Strachem z něho se strážci zděsili a klesli jako mrtví. Anděl promluvil k ženám: „Vy se nebojte. Víím, že hledáte Ježíše, ukřižovaného. Není tady. Byl vzkříšen, jak řekl.“

Byla to opravdová exploze světla, o které vypráví i náš obraz. Ten je rozdělen do tří pater: v horním je vidět vzkříšený Ježíš, v prostředním čtyři andělé nadzvedávají náhrobní kámen. Na žádných malířových obrazech není světlo tak důležité jako zde – vyjadřuje totiž život. Oslňující žlutá, která se směrem vzhůru mění na oranžovou, budí dojem, jako by na Ježíšových ramenou právě vzplanul oheň. Úplně dole jsou vyobrazeni tři vojáci, kteří měli za úkol hlídat hrob, ve kterém byl Ježíš uložen. Ti, když viděli, co se děje, „strnuli“ nebo „padli“ jako mrtví. První voják zleva si přikrývá obličej rukou, druhému jsou vidět jen odhalená záda a obličej odvrácený k zemi, zatímco v pravém rohu se ten nejmenší skrývá pod svým červeným pláštěm. Znamená to snad, že se máme bát Ježíše, že by ho nikdo neměl vidět? To určitě ne! Pro Tintoretta jsou vždy důležité pohledy jednotlivých postav.

A teď si všimněte, kam směřuje pohled Ježíšův pohled a jednoho z andělů: dolů na džbán a chléb, které jsou symbolem Eucharistie.

Jako by tím Ježíš říkal: „Nenechám tě samotného. Jestli se chceš setkat se mnou, hledej mne v chlebu, který je mým tělem, hledej mne ve vínu, které je mou krví.“ To nám přece zaslíbil: „Já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa.“

Ježíš je živý a chce, abychom žili s ním. Proto přišel na svět, zemřel na kříži a Otec ho vzkřísil z mrtvých, aby každý, kdo v něj uvěří, jak říká sv. Jan, měl život věčný.

To je obrovský dar Velikonoc. Pro mě pro tebe a pro všechny lidi dobré vůle. Proto nehledejme mezi mrtvými toho, který je živý. A zapamatujme si dobře: kde vládne láska, vítězí život.

V těchto úvahách jsme vycházeli z následujících zdrojů:

<https://www.patriarcatovenezia.it/Evangelizzazione-e-Catechesi/attivita/ragazzi-e-pasqua-il-triduo-pasquale-con-le-opere-di-tintoretto/>

<https://www.youtube.com/watch?v=u9mMh8WE7kE>